

Introduktion

1. Indledning

I 1450 opfandt Johann Gutenberg bogtrykkerkunsten med flytbare bly-bogstaver monteret på en trykpresse, deraf udtrykket pressen. Det var den første medierevolution, det første massemedie. I år 1666, ca. 100 år før oplysningstiden, kom den første danske avis på gaden udgivet af digteren Anders Bording på kongelig opfordring af Christian V. Avisen. Den Danske Mercurius. Det var den første regelmæssigt publicerede avis i Danmark med nyheder fra ind- og udland. Den fungerede på det tidspunkt som en propaganda-maskine for regimet, der skulle sælge enevælden som ny samfundsorden. En nærmere slægtning til de journalistiske medier vi kender i dag, introduceredes i år 1749, i begyndelsen af den danske oplysningsperiode, med udgivelsen af avisen Berlingske Tidende, som dog på det tidspunkt var underlagt censurregulering.

Oplysningsforkæmperen Johan Struensee fik i 1770 indført uindskrænket trykkefrihed herhjemme, frem til 1772, hvor censuren genindførtes. I 1849 blev censur helt forbudt med vedtagelsen af den danske grundlov. Det var først i løbet af 1900-tallet, at den journalistik, vi i dag kender, begyndte at tage form. Men denne formdannelse blev disruptet af internettet, der skød frem i midten af 1990'erne, som det første demokratiske massemedie i menneskets historie. Nu var de traditionelle journalistiske medier ikke længere ene om at udbrede nyhedshistorier til offentligheden. Folket havde fået den samme mulighed.

I dag kan nyheder for første gang i historien produceres af alle til alle, og i mange tilfælde er det borgeren, som er hurtigst med at udgive nyhedshistorien, direkte på sin egen blog på internettet. Internettet er samtidig blevet den foretrukne nyhedskilde, fremfor de traditionelle journalistiske

medier, som det trykte periodiske skrift og de æterbårne nyhedsudsendelser.¹

Internettet forekommer således at være en mere dramatisk udvikling på området for massekommunikation end hidtil set. I 1830'erne blev telegrafien opfundet, i 1880'erne faldt papiret i pris, i 1920'erne opfandt man radioen og senere kom fjernsynet, men vejen til læsere, lyttere og seere gik fortsat gennem det journalistiske medie. Dette er ikke længere ubetinget tilfældet.

Journalistik udøvet af borgere så man også eksempler på før internet-teknologien for alvor slog igennem, men der findes ikke så mange. Som et eksempel herpå kan nævnes, da det i 1991 blev vist i fjernsynet, hvordan betjente tævede Rodney King. Det var ikke en journalist på gadehjørnet, som filmede hændelsen, men en tilfældig forbipasserende, der havde et kamera på sig, og som valgte at dele optagelserne med pressen.

Maria Bundgård skriver på tv2.dk, at Rodney King i 1991 blev gennembanket af flere politibetjente ved en boligblok i en forstad til Los Angeles efter en hid-sig politijagt over flere kilometer. Betjentenes overdrevne vold blev filmet af en beboer. Optagelserne afslørede fire betjente slå med knipler på King, mens de råbte, "vi slår dig ihjel, din skide neger". Betjentene blev i 1992 frikendt for overgrebet. Dommen førte til omfattende uroligheder i hele Los Angeles, hvor unge sorte gik løs på politiet, offentlige bygninger og butikker. Urolighederne varede i flere dage, og flere end 50 mennesker blev dræbt og langt over tusinde kvæstet.²

Internetteknologiens udvikling, den trådløse teknologi, og mulighederne for selv at optage, fotografere og skrive via mobiltelefonen, har accelereret denne udvikling, og mange nye eksempler på denne form for borgerdrevet journalistik er kommet til. Da styret i Iran i 2009 ville stoppe et folkeligt oprør over regimet, brugte lokalbefolkningen mobiltelefonen til at udgive egne nyhedshistorier, via det sociale medie Twitter. Det samme gjorde lokalbefolkningen i 2011 under det arabiske forår, hvor telefonen

---

1. Slots- og Kulturstyrelsen, *Mediernes udvikling i Danmark*, 2016, s. 64

2. Maria Bundgård, 'Rodney King fundet død i pool', artikel på tv2.dk, 17. juni 2012 (<http://nyheder.tv2.dk/article.php/id-51175961%3Arodney-king-fundet-dÃfÅ,d-i-pool.html>)

blev anvendt af helt almindelige mennesker på gaden, til at sende nyhedsreportager ud til følgerne på forskellige sociale medier.

Som Fyens.dk skriver, via Ritzaus, slog styret i Iran igen i 2017 ned på demonstranter ved at blokere adgangen til enkelte sociale medier og applikationer, der kan dele beskeder. Det oplyser iransk stats-tv, der citerer en informeret kilde, skriver nyhedsbureauet Reuters. Det er blevet besluttet på højeste sikkerhedsniveau at forhindre adgangen til Telegram (en applikation til at dele beskeder med) og Instagram, siger kilden. Beslutningen om at stoppe adgangen til de sociale medier kommer efter, at der i de seneste dage har floreret adskillige billeder og film af demonstrationer mod det iranske regime.³

Den teknologiske udvikling gav i Iran og andre steder i verden borgeren en stemme. Det så man også et eksempel på i Danmark, da den danske blogger Dorte Toft på hendes blog kunne afsløre, at administrerende direktør Stein Bagger i den udadtil meget succesfulde danske virksomhed IT Factory var en svindler. Hun fik stor hjælp til historien fra en trofast læser-skare, herunder fra en anonym læser i en kommentar på bloggen: "Man bliver vel altid lidt skeptisk, når man finder ud af, at selskabets ene hovedaktionær – Agios United SA – er placeret på Nieu Island, som er en lille ø i Polynesien [hvilket] fremgår af årsregnskabet – sidste side".⁴ Det var nye oplysninger i sagen for Toft, og det endte som bekendt med, at Stein Bagger blev dømt for bedrageri.

Toft og andre bloggere, som skriver om samfundet, uden at få penge for deres arbejde, kan man kalde for borgerjournalister. Det er ikke et ord, jeg har fundet på. Det blev optaget i det danske sprog i 2005, og beskriver det fænomen, at alle med en smartphone og internetadgang i dag kan udvælge, bearbejde og viderebringe viden, på samme måde som en journalist. Ifølge Dansk Sprognævn betyder ordet borgerjournalist, "en ny profession [der] (er) begyndt at overtage stadig større dele af pressens arbejde på udenlandske redaktioner, og nu også så småt herhjemme ... som med mobiltelefonen dokumenterer begivenheder, mens de sker ... [man] taler om, at den tekniske udvikling har gjort befolkningen til ... borgerjourna-

---

3. Fyens.dk, 'Protester i Iran udløser stop for adgang til sociale medier'.

4. Signe Højgaard Nielsen, 'Dorfe Tofts gambling', tryk i Journalisten den 17. december 2008 (<http://journalisten.dk/dorte-tofts-gambling>). Set den 5. oktober 2017

lister ... og at medierne er unødvendige”⁵ Fænomenet mærkede de etablerede nyhedsmedier herhjemme til, da Danmarks statsminister Lars Løkke Rasmussen i 2016 besluttede sig for at holde to forskellige nytårstaler. Den ene kunne nyhedsmedierne få lov til at transmittere, den anden udsendte han selv, via hans Facebook-profil.⁶

Mens borgerne ind i mellem udøver journalistiske aktiviteter, som en slags borgerjournalister, ses den modsatte tendens i den etablerede nyhedsbranche, hvor journalisterne også beskæftiger sig med andet end journalistik. Hos Dansk Journalistforbund er formand for Dansk Journalistforbund, Mogens Blicher Bjerregård, bekymret over, at nyhedshistorier nogle gange lægger sig for nært op ad marketing, skrevet for at trække flest mulige brugere til siden, med fængende overskrifter og billeder.⁷ Det er symptomatisk for en journalistbranche, som er presset på økonomien, og som føler sig presset til at skrive om det, offentligheden gerne vil høre om, ikke nødvendigvis det, som offentligheden har brug for at vide noget om. Som det anføres af Haak, Parks og Castells, er der i dag flere, der arbejder som journalister uden en tilknytning til de traditionelle nyhedsmedier “as freelancers, on websites, in advocacy organizations, and as public affairs practitioners ... Furthermore, the stunning rate at which people have adopted mobile phones equipped with cameras has pushed citizen journalism to new levels and dramatically increased “competition” from unpaid sources in news gathering”.⁸

Hertil kommer truslen fra de mange falske nyhedsmedier, der udbreder ”fake news”. Fake news defineres af Vincent Hendricks og Mads Vestergaard som nyheder, der giver sig ud for at være sandhedssøgende, men som reelt forfølger andre formål.⁹ Det er informationer, der på elegant vis er forklædt som journalistik, men som forfølger andre formål af politisk og økonomisk karakter, og

---

5. Dansk Sprognævn (<https://dsn.dk/noid/?noid=132291>). Set den 2. januar 2017

6. Statsminister Lars Løkke Rasmussens alternative nytårstale (<https://www.facebook.com/larsloekke/videos/10153783065923788/>). Set den 2. januar 2016

7. Ida Nyegård Espersen, ‘Vi er lige gode om at have trukket hinanden ned’, trykt i *Journalisten* den 16. oktober 2012 (<https://journalisten.dk/redakt-r-vi-er-lige-gode-om-have-trukket-hinanden-ned>). Set den 2. oktober 2017

8. Bregtje van der Haak, Michael Parks & Manuel Castells, ‘The Future of Journalism: Networked Journalism’, *International Journal of Communication*, nr. 6, 2012, s. 2924

9. Vincent Hendricks og Mads Vestergaard, *Fake news*, 2017, s. 109

som truer tilliden til reel journalistik. Truslen ligger i den forbrugeren vanskelige sondring mellem rigtige og falske nyheder og i yderste konsekvens kan demokratier, med Vincent F. Hendricks ord, nærme sig en postfaktuel tilstand, hvor politisk opportune men faktisk misvisende narrativer erstatter kendsgerninger som grundlag for politisk debat, meningsdannelse og lovgivning.¹⁰ For en nærmere belysning af fake news-problematikken, der ikke behandles yderligere i denne fremstilling, se Vincent Hendricks og Mads Vestergaard, *Fake news*, 2017, og Lars Frostholt, 'Fake news og ytringsfrihed', *Rettid* 2018.

Når almindelige borgere, man sædvanligvis ikke forbinder med journalistisk virksomhed, begynder at arbejde efter journalistiske principper, og den etablerede mediebranche, holder op med at gøre det, opstår der uklarhed. En uklarhed om, hvad et journalistisk medie er. Det er ikke længere så enkelt, som den tid Bill Kosavach & Tom Rosenstiel beskriver, hvor man ejede en "printing press or a broadcasting license and [then] you produced journalism[.] It was whatever journalists said it was".¹¹ I dag har de fleste egen håndholdt "printing press", mobiltelefonen, som er en skrivemaskine, et foto- og videokamera, hvorfra man trådløst kan udgive tekster, film og billeder, direkte og forskudt, regionalt, nationalt og globalt.

Den teknologiske udvikling giver nye muligheder for massekommunikation, muligheder der ikke, eller kun i meget begrænset omfang, er foregrebet i den buket af journalistrettigheder, som findes i dansk lovgivning. Disse journalistrettigheder, i bl.a. medieansvarsloven og retsplejeloven, er vedtaget for årtier siden, dengang danskernes foretrukne nyhedskilde var det trykte periodiske skrift, radioen og tv'et. I mellemtiden er internettet blevet en bragende succes, og det sted, hvor danskerne i dag får deres nyheder fra. Men lovgiver har kun i et meget begrænset omfang taget stilling til, hvordan journalistrettighederne (fra fx retsplejeloven) skal appliceres i praksis, i sager hvor nyhedsstoffet publiceres via det åbne digitale net, vi er kommet til at kende som internettet. Er det omtalte og kontroversielle danske netmedie, *Den Korte Avis*, et journalistisk medie? Det mener Dansk Journalistforbunds næstformand ikke, og synspunktet deles af mange andre. Men det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at *Den*

---

10. Skriver Lars Frostholt, i 'Fake news og ytringsfrihed', *Rettid* 2018, s. 7, med henvisning til Vincent Hendricks og Mads Vestergaard, *Fake news*, 2017, s. 19

11. Bill Kosavach & Tom Rosenstiel, *The Elements of Journalism*, 2001, kapitel 1, s. 19

Korte Avis ikke opfylder de retlige kriterier for journalistisk virksomhed. Dog er der som nævnt uklarhed om karakteren af disse kriterier, særligt i forhold til de netbaserede nyhedsmedier.

Denne uklarhed kan ramme borgerjournalisten hårdt,¹² for som Karol Jakubowicz skriver, er de “at the mercy of unpredictable and contradictory decision-making by policymakers, officials and the judicial system. This may have a serious “chilling effect” on bloggers”.¹³ Det mærkede den engelske blogger Jacqui Thompson, da hun i 2011 blev anholdt for at bruge sin telefon (lydløst) til at optage et offentligt lokalrådsmøde i Carmarthenshire County Council i Storbritannien.¹⁴ Som en blogger-kollega forklarede om episoden, så var “[only] “respectable media” ... allowed in”.¹⁵ Det kriterium (respectable media) opfyldte Thompson angiveligt ikke.

2. Det juridiske problem (problemformuleringen)

Den tungt udrustede tv-vogn var ikke nødvendig at sende ud, da journalist Johannes Langekilde i 2015 interviewede Helle Thorning Schmidt på gaden *live*. Det kunne han gøre med sin mobiltelefon og applikationen Periscope,¹⁶ hvorfra han sendte til sine mange tusinde følgere på Twitter. Udviklingen inden for mobiltelefoni, trådløse net og applikationer, har givet personer uden en tilknytning til pressen, de samme muligheder som Langekilde. Men det er også en udvikling, som har gjort det vanskeligt at afgøre, hvornår den særlige journalistiske retsbeskyttelse, der i Danmark er vedtaget i

---

12. Morten Rosenmeier & Ole Hasselbalch, ‘Kan massemedier og mediepersonligheder bruge juraen til at undertrykke alternative internetmediers kritik?’, *Juristen*, nr. 1, 2015, s. 214

13. Jakubowicz, Karol, ‘Do we know a medium when we see one? New media ecology’ i *Routledge Handbook of Media Law*, 2013, s. 457

14. *Ibid* s. 457

15. *Ibid* s. 457

16. DR (<https://www.dr.dk/nyheder/politik/valg2015/video-thorning-schmidt-blev-danmarks-foerste-statsminister-paa-periscope>). Set den 20. januar 2018. Periscope er “a live video streaming app for Android and iOS”, jf. Wikipedia (<https://en.wikipedia.org/wiki/Periscope>)

2. Det juridiske problem (problemformuleringen)

dataskyttelsesloven,¹⁷ *medieansvarsloven*,¹⁸ *retsplejeloven*¹⁹ og *ophavsretsloven*,²⁰ finder anvendelse. I de nævnte fire retsområder er der vedtaget forskellige privilegier, som på hver deres måde skal garantere muligheden for at drive journalistisk virksomhed. Disse privilegier, der i bogen omtales **journalistrettigheder**,²¹ omfatter for det første retten til at behandle personoplysninger i et journalistisk øjemed. Denne ret står i dataskyttelsesloven (dbl.), og indebærer, at lovens strenge krav om behandlingssamtykke ikke gælder for journalistiske aktiviteter. Medieansvarsloven (mal.) tilsidesætter dansk rets almindelige princip om et medvirkensansvar, men kun for det i loven nævnte nyhedsformidlende massemedie. Retsplejeloven (rpl.) indeholder de klassiske og velkendte journalistrettigheder om kildebeskyttelse og retten til at rapportere fra retsmøder. Ophavsretsloven (opl.) giver, jf. motiverne,²² pressen en videre ret til at citere, og indeholder ydermere en særlig ret til at gengive billeder i et nyhedsmedie.

Disse særregler, som skal gøre det lettere for pressen at lave research, skrive og publicere journalistisk stof, indeholder i forskellige afskygninger begreber om pressen. Det er en del af det område, som af og til omtales som *medieretten*, men dækker et snævrere område, for der findes mange forskellige medier, men de er ikke nødvendigvis journalistiske. Et fælles hensyn bag de omtalte bestemmelser, er hensynet til ytrings- og informationsfriheden, eller, med et andet udtryk, *pressefriheden*. *Pressefriheden* anvendes som begreb i dag ofte som en betegnelse for, at hensynet til den journalistiske ytrings- og informationsfrihed er særligt tungtvejende. Jan Oster beskriver hensynet til journalistikken som en “derivative right ... lex specialis to freedom of expression”.²³ En lex specialis frihed, som ifølge EMD skal sikre “[the] journalistic freedom”,²⁴ og “the pre-eminent role of

---

17. Lov nr. 4502 af 23. maj 2018

18. Lovbekendtgørelse nr. 914 af 11. august 2014

19. Lovbekendtgørelse nr. 1101 af 22. juni 2017 med senere ændringer

20. Lovbekendtgørelse nr. 1144 af 23. oktober 2014 med senere ændringer

21. Hvad udtrykket *journalistrettigheder* nærmere dækker over forklares i kapitel 1, afsnit 4.2.1

22. Motivbegrebet dækker over det lovarbejde, der hører til reglen (lovforslag og betænkninger). Se nærmere herom kapitel 1, afsnit 4.3.2.1

23. Jan Oster, *Media freedom as a fundamental right*, 2015, s. 48

24. Sunday Times v the United Kingdom (1979), Jersild v Denmark (1994), Roemen v Luxembourg (2003), Von Hannover v Germany (2004), Rumyana Ivanova v Bulgaria (2008), Von Hannover v Germany no. 2 (2012)

the press”²⁵ Det gælder i forbindelse med “[t]he gathering of information [which] is an essential preparatory step in journalism and an inherent, protected part of press freedom”;²⁶ herunder også “[the] protection of journalistic sources [...] one of the basic conditions for press freedom ... [w]ithout [it] ... the press may be undermined, and the ability of the press to provide accurate and reliable information [could] be adversely affected”.²⁷ Om denne *pressens frihed* skrev Stuer Lauridsen tilbage i 1988, at den efter “almindelig juridisk opfattelse [er] ... en betydningsfuld bestanddel af, eller forudsætning for, den almindelige ytringsfrihed... og er på det trinlavere lovgivningsniveau indirekte lagt til grund ved bl.a. de mere specielle regler [om kildebeskyttelse og medieansvar]”.²⁸

Uden disse rettigheder ville det være meget besværligt at lave journalistik. Journalistrettighederne i dbl. skal fx sikre, at pressen kan bruge personoplysninger, uden i hvert enkelt tilfælde at skulle spørge om lov, for så ville det blive særdeles vanskeligt at arbejde som journalist. Journalistik er nemlig historier om personer, og derved også en behandling af personoplysninger. Det samme kan anføres om opl., idet udgangspunktet i denne lov er, at man i hvert enkelt tilfælde skal spørge ophavsmanden om tilladelse til at bruge værket. Uden en mere fri adgang til at gengive tekststykker, billeder og film i et journalistisk øjemed, uden først at skulle spørge om lov, ville meget journalistik aldrig blive lavet, og meget af det ville tage længere tid at producere og koste mere.

Men hvad er kriterierne for tildelingen af journalistrettighederne? Hvornår har et indlæg på Facebook eller Twitter fx et *journalistisk* øjemed, påkrævet efter dbl.’s bestemmelser, og hvornår er Facebook-profilen et medie omfattet af mal. Mal. omfatter kun nyhedsformidlende massemedier, men kan en Facebook-side opfylde kravet? Det er uklart. Det er også uklart, om man med henvisning til de særlige bestemmelser i opl., kan gengive andres billeder på ens hjemmeside. Det må man som udgangspunkt kun, hvis man gør det i tilknytning til et nyhedsmedie.²⁹ Det er et

---

25. Thorgeirson v Iceland (1992), pr. 63

26. Tarsasag v Hungary (2009), pr. 27

27. Goodwin v the United Kingdom (1996), pr. 39

28. Preben Stuer Lauridsen, *Pressefrihed og personlighedsret*, 1988, s. 65

29. Det følger af billedgengivelsesretten i opl. § 23, stk. 2, der redegøres nærmere for i kapitel 5

2. Det juridiske problem (problemformuleringen)

åbent spørgsmål, om det kun gælder for nyhedsmedier, der ligner avisen, med krav om at udkomme under et bestemt nummer og om at mediet skal kunne læses fra ende til anden, ligesom avisen. I så fald vil det næppe omfatte den, der driver en fortløbende opdateret weblog.³⁰ Det er også et åbent spørgsmål, om journalistrettighederne i rpl., der giver ret til kildebeskyttelse og ret til at lave retsreportager, kan påberåbes af bloggere.³¹ Ud fra en ordlydsfortolkning næppe, idet bestemmelserne i teksten er beholdt *redaktører og redaktionelle medarbejdere*. Kan bloggeren sidestilles med nævnte redaktionelle medarbejder?

Det er uklarheden om kriterierne for tildelingen af de omtalte journalistrettigheder i dbl., mal., rpl. og opl., oplistet nedenfor i petit, der er genstanden for bogens analyse.

Fra *databeskyttelsesloven* inddrages dbl. § 3, stk. 4, om journalistiske databaser, og dbl. § 3, stk. 8 om øvrige behandlinger i et journalistisk øjemed, jf. nærmere herom i kapitel 2. Fra *medieansvarsloven* inddrages lovens § 1, som angiver definitionen på det af lovens særlige ansvarssystem omfattede nyhedsformidlende massemedie, jf. nærmere herom i kapitel 3. Fra *retsplejeloven* inddrages rpl. § 172 om kildebeskyttelse, samt en buket af øvrige bestemmelser fra denne lov, der giver en lettere adgang til at lave retsreportager, jf. nærmere herom i kapitel 4. Fra *ophavsretsloven* inddrages citatbestemmelsen i opl. § 22 og billedgengivelsesbestemmelsen i § 23, stk. 2, jf. nærmere herom i kapitel 5.

Med henblik på en belysning af kriterierne for tildelingen af de i petitafnittet nævnte journalistrettigheder spørges for det første:

- Spørgsmål 1. *Hvilke kriterier er centrale for tildelingen af journalistrettighederne i databeskyttelsesloven, medieansvarsloven, retsplejeloven og ophavsretsloven?*³²

---

30. Et udtryk for en hjemmeside i blogformat. Blog referer til den måde, indholdet præsenteres på, som en fortløbende strøm, med det nyeste indhold i toppen, ofte drevet og skrevet af en enkelt person (bloggeren)

31. Personer, som driver en blog, jf. forrige note

32. Fremstillingen fokuserer på de *materielle* kriterier, i modsætning til rent formelle krav, som fx krav om tilmelding

I tillæg hertil undersøges det, om det er de samme kriterier der er centrale for tildelingen af journalistrettighederne på tværs af dbl., mal., rpl. og opl., hvilket er baggrunden for fremstillingens andet spørgsmål, der lyder:

- Spørgsmål 2. *Kan der identificeres en fælleskategori af kriterier på tværs af journalistrettighederne i databeskyttelsesloven, medieansvarsloven, retsplejeloven og ophavsretsloven?*

3. Emnets aktualitet og relevans

Bogen er et bidrag til et stedmoderligt behandlet område af dansk ret, som Oluf Krabbe var én af de første til at undersøge i fremstillingen *Dansk Presseret* fra 1939.³³ Kort efter fulgte Carl Rasting, som i 1951 udkom med *Presseretten*.³⁴ Preben Stuer Lauridsens bidrog også til en belysning af medieretten i 1988 med værket *Pressefrihed og personlighedsret*, hvor Lauridsens undersøgte de afvejningskriterier, han fandt vejede tungt, i afvejningen af hensynet til journalistikken overfor modstående hensyn, som fx hensynet til privatlivets fred.³⁵ Sten Schaumburg-Müller udgav i 2003 monografien *Presseret*,³⁶ hvori han belyste forskellige medieretlige emner.

Den førende danske fremstilling om medieretten har Schaumburg-Müller bidraget til sammen med kollegaen Søren Sandfeld Jakobsen, i *Medieretten*, som også er omarbejdet i en særudgave henvendt til journaliststuderende.³⁷ Det er en omfattende fremstilling, som behandler mange forskellige dele af medieretten, herunder med korte refleksioner om, hvordan et journalistisk medie defineres i bl.a. dbl. og mal. Trine Baumbach udkom i 2017 med bogen *Medieret*, men den handler ikke om at forstå, hvad det er, som definerer journalistisk virksomhed. Som Vibeke Borberg skriver i en anmeldelse af fremstillingen “trække[s] medieretten ind i en straf-

---

33. Oluf Krabbe, *Dansk Presseret*, 1939

34. Carl Rasting, *Presseretten*, 1951

35. Preben Stuer Lauridsen, *Pressefrihed og personlighedsret*, 1988, s. 22f

36. Sten Schaumburg-Müller, *Presseret*, 2003

37. Søren Sandfeld Jakobsen & Sten Schaumburg-Müller, *Medieretten*, 2015. Er også udkommet i en mindre omarbejdet udgave henvendt til praktikere: Søren Sandfeld Jakobsen & Sten Schaumburg-Müller, *Mediejura for journalister – og andre mediearbejdere*, 2016

feretlig ramme, som kan være uheldig for dette retsområdes igangværende bestræbelser på at udvikle sig som en selvstændig juridisk disciplin”.³⁸ En dybdegående belysning af kriterierne for et retligt privilegeret journalistisk medie, som nogle steder omtales *pressen*, andre steder massemedie, aviser m.v., findes der ikke her i landet egentlige juridiske fremstillinger om. Det er på den baggrund, at ideen til fremstillingen opstod. Hvordan denne undersøgelse søges gennemført, redegøres der nærmere for i det følgende.

4. Fremstillingens metodik

4.1. Indledning

En forudsætning for at svare fyldestgørende og grundigt på fremstillingens problemformulering er, at det overvejes, hvordan en sådan besvarelse kan tilgås, praktisk og teoretisk. Det praktiske element handler om den anvendte *tilgang*, mens det teoretiske element handler om metoden. Betegnelsen *tilgang*, på engelsk “*approach*”, vedrører overvejelserne om fremstillingens struktur, og konstruktion, og hvordan denne bedst understøtter en besvarelse af problemformuleringen. Metoden (det teoretiske element) er de tanker, der ligger til grund for fremstillingens analyse (retskildeforståelse mv.). I samme retning Sten Schaumburg-Müller, der sonderer mellem *den teoretiske retsdogmatiske metode* og *retsanvendelsesmetoden*.³⁹ Den teoretiske retsdogmatiske metode svarer til det, jeg omtaler *metoden*, mens *retsanvendelsesmetoden* svarer til det, jeg ovenfor betegner *tilgangen* (det praktiske element).⁴⁰ Der redegøres i det følgende nærmere for den anvendte tilgang, herefter om den teoretiske metode.

---

38. Vibeke Borberg, ‘Trine Baumbach: Medieret – frihed og ansvar’, trykt i UfR 2018b.56/1

39. Sten Schaumburg-Müller, *Fem filosofiske teser*, 2009, 366ff

40. Der kan også henvises til Bo von Eyben, der foretager en modsvarende sontring i den Juridisk Ordbog fra 2016, med begrebsinddelingen: *retsvidenskaben og retsanvendelsen*. Se Bo Von Eyben, Juridisk Ordbog, 2016, s. 244, under “Juridisk metode”

4.2. Den praktiske metode (tilgangen)

Tilgang handler om at forklare, men også begrunde, den systematik, fremstillingen er bygget op omkring. Fx består bogen af tre dele:

Del 1. Introduktion af emnet og problemstillinger

Del 2. Vertikale analyser

Del 3. Horisontale analyser

Hvorfor denne inddeling, hvad menes med vertikale og horisontale analyser, og hvordan bidrager det til det en besvarelse af problemformulerings to forskningsspørgsmål? Svaret herpå handler om *tilgangen*, som er temaet i dette afsnit. Det handler her også om, hvorfor fremstillingen introducerer og anvender udtrykket *journalistrettigheder*. Det er en anvendt fællesbetegnelse for de bestemmelser, som bogen undersøger. Men, kan det indvendes, er der imellem bestemmelserne i dbl, mal., rpl. og opl, også nogle, der ikke har karakter af rettigheder. Opl.'s citatregel er fx rettelig en indskrænkning, og dbl.'s regler om adgang til at bruge personoplysninger i et journalistisk øjemed, har nærmere karakter af undtagelser. Det er undtagelser til dbl.'s hovedregel om et behandlingsforbud, medmindre man har fået lov til at behandle personoplysningerne. Så hvorfor omtale bestemmelserne som rettigheder? Det kræver en forklaring, ligesom det må forklares, hvorfor betegnelsen *journalistrettigheder* anvendes (hvad er det, der gør rettighederne journalistiske).

Det redegøres der for i det følgende, efterfulgt af et afsnit om den i bogens del 2 anvendte tilgang, hvor der gennemføres en række *vertikale analyser*. Det vil her blive forklaret, hvad det vil sige at analysere journalistrettighederne vertikalt, og hvordan det bidrager til at besvare fremstillingens problemformulering. Der redegøres herefter for systematikken bag fremstillingens del 3, hvor der gennemføres en såkaldt *horisontal analyse* af journalistrettighederne. Hvad det betyder, forklares nærmere i det pågældende afsnit.

Men som nævnt indledes i det følgende med at forklare om det i bogen anvendte begreb, *journalistrettigheder*, herefter en forklaring og begrundelse for tilgangen i del 2 og del 3 med vertikale og horisontale analyser.

4.2.1. Journalistrettigheder

Hvad der menes med begrebet *journalistrettigheder* forklares i det følgende, i to særskilte afsnit om det sammensatte ord, først om baggrunden for ordets andet led, *rettighedsbetegnelse*, herefter for ordets første led, *journalistbetegnelse*.

4.2.1.1 Begrebet *journalistrettigheder* – om *rettighedsbetegnelse*

Strengt taget er de bestemmelser, som fremstillingen vil undersøge, ikke rettighedsbestemmelser. Er man omfattet af dbl.'s bestemmelser om behandling i et journalistisk øjemed, bliver man *undtaget* lovens behandlingsforbud. Det er med andre ord en *undtagelse* til en hovedregel. Det samme kan anføres om mal.'s særlige ansvarsfordelingsbestemmelser, som modificerer dansk rets almindelige ansvarsprincipper (om medvirken-sansvar). Denne særordning har karakter af en *undtagelse* til dansk rets hovedregel om medvirken-sansvar. På samme måde kan bestemmelserne i rpl., om ret til kildebeskyttelse og ret til at lave retsreportager, karakteriseres som *undtagelser*. De er alle undtagelser til rpl.'s hovedregel om, at alle har pligt til at vidne i retten, at der ikke er ret til at transmittere tekst fra retslokalet, og at der ikke er en videre ret til aktindsigt i rettens dokumenter (for andre end sagens parter).⁴¹ Bestemmelserne som inddrages fra opl. er heller ikke rettigheder, men, med ophavsrettens terminologi, *indskrænkninger*. Udtrykket indskrænkning dækker over, at den citerende ikke fritages den ophavsretlige eneretsbeskyttelse, men stadig skal sørge for b.la. at kreditere ophavsmanden.

I stedet for en fremstillingsmæssigt forstyrrende sondring mellem *rettigheder*, *undtagelser* og *indskrænkninger*, er det valgt at bruge rettighedsbetegnelse om dem alle. Begrebet rettigheder bruges således ikke i klassisk forstand, men som en betegnelse for den fortrinsstilling, de inddragede bestemmelser giver inden for deres respektive retsområder. Tilsvarende Alf Ross, hvor rettighedsbegrebet beskrives som et "fremstillingsteknisk hjælpemiddel", der "udtrykke[r] den side af en retssituation der er fordelagtig set i forhold til en bestemt persons typiske interesser".⁴²

---

41. Der redegøres mere detaljeret for disse bestemmelser i kapitel 4 (om rpl.)

42. Alf Ross, Om ret og retfærdighed – med introduktion af Jakob Holtermann, 2013, s. 232

I de fra dbl. inddragede bestemmelser består fortrinsstillingen i en adgang til at behandle personoplysninger i et journalistiske øjemed. I mal. er lovens særlige medieansvarssystem en fortrinsstilling for den, der driver udgivelsesvirksomhed, idet fjerne medvirkende ikke ifalder et medvirkensansvar for det udgivende stof, hvilket gør, at de inciteres til at bistå med udgivelsen (en fordel for redaktøren og udgiveren). Bestemmelserne fra rpl. giver en fortrinsstilling i kraft af bl.a. en ret til kildebeskyttelse, hvorved de personer, der ikke selv tør at stå frem og fortælle deres historie, kan gøre det via journalisten. For journalisten består fortrinsstillingen i de historier, der kan skrives på baggrund af sådanne henvendelser. Fortrinsstillingen i de fra opl. inddragede bestemmelser består i en videre adgang til at citere i et journalistisk øjemed, i tekst såvel som billeder.

4.2.1.2 *Begrebet journalistrettigheder – om journalistbetegnelsen*

Men hvorfor omtale bestemmelserne fra dbl., mal., rpl. og opl. *journalistiske*? Det følger af bestemmelsernes fællesformål, der, jf. motiverne, er at værne om den journalistiske virksomhed og journalistiske virkende. I motiverne fra dbl. fremhæves fx hensynet til “pressefriheden”,⁴³ i mal. “pressens ytrings- og informationsfrihed”,⁴⁴ og i rpl. og opl. “sikring af pressens informationsfrihed”.⁴⁵ Det er derfor bestemmelserne omtales *journalistiske*. Der redegøres i detaljer for dette fællesformål i del 2.

4.2.2. **Vertikale analyser af journalistrettigheder**

Som det fremgår af problemformuleringens spørgsmål 1, ønsker jeg at belyse de kriterier, der er centrale for tildelingen af journalistrettighederne i dbl., mal., rpl. og opl. Med henblik på at undersøge dette, foretages der fire vertikale analyser, én for hvert retsområde, som der inddrages bestemmelser fra. *Vertikal* betyder således blot, at journalistrettighederne analyseres inden for deres respektive retsområder, som illustreret nedenfor:

---

43. Betænkning nr. 1233/1992, s. 13, 33, 56, 71, 103

44. Betænkning nr. 1205/1990, s. 198

45. Lovforslag nr. 132, fremsat den 6. februar 1991. Afsnit 5.1 [rpl.], Folketingstidende 1960-1961, 2. samling, tillæg B, spalte 654. Ad § 7 [opl.]

Retsområde 1	Retsområde 2	Retsområde 3	Retsområde 4
Journalistrettigheder i dbl.	Journalistrettigheder i mal.	Journalistrettigheder i rpl.	Journalistrettigheder i opl.
Analyse	Analyse	Analyse	Analyse
Output = kriterier	Output = kriterier	Output = kriterier	Output = kriterier

Da jeg begyndte at undersøge bestemmelserne fra disse retsområder, kunne jeg umiddelbart se, at der kunne identificeres nogle kriterier, som gik igen inden for de forskellige områder. Metodisk tog jeg derfor i mine nærmere analyser af de enkelte retsområder udgangspunkt i disse kriterier. De enkelte kriterier introduceres i det følgende.

4.2.2.1 Publicering

Publicering handler om informationsudbredelse, og dækker som anvendt begreb over trykudgivelser, programmer der udsendes via æteren og stof, som opdateres online via en offentlig tilgængelig hjemmeside. Publiceringsbegrebet bruges således på en anden og bredere måde end af Dansk Sprognævn, hvor det kun omfatter at “udgive på tryk” (kursiveret).⁴⁶

Publiceringen er fundet at være et relevant element i journalistrettighederne, fordi der i dem alle forekommer at blive stillet visse krav om en offentliggørelse eller offentliggørelsesbestræbelser. Om end der ikke er klarhed om, hvad det indebærer. Det er fx omdiskuteret, om den særlige bestemmelse om persondatabehandling i et journalistisk øjemed, i dbl. § 3, stk. 8 (en af de bestemmelser, som inddrages fra dbl.), kun gælder i forbindelse med udarbejdelse af artikler og lignende. I så fald kan bestemmelsen ikke anvendes i forhold til det offentliggjorte produkt, kun under det forudgående redaktionelle arbejde. I praksis ville det betyde, at bestemmelsen kun beskytter journalisten, mens artiklen skrives, ikke fra det tidspunkt journalisten er færdig hermed og offentliggør denne. Denne fortolkning finder støtte i motiverne,⁴⁷ men den retsvidenskabelige litteratur mener, at der også må være en beskyttelse af det, der publiceres (ikke kun under arbejdsprocessen).⁴⁸

46. Sproget.dk (<https://sproget.dk/lookup?SearchableText=publicere>). Tilgået den 1. september 2018

47. Der refereres her til dbl. § 3, stk. 8, nærmere omtalt i kapitel 2

48. Mere herom i kapitel 2

Publiceringens relevans giver også anledning til tvivl i rpl.'s bestemmelser om bl.a. kildebeskyttelse og aktindsigt. Disse bestemmelser er forbeholdt personer med en tilknytning til et nyhedsformidlende massemedie, men der ses ikke umiddelbart at være taget stilling til, om personerne skal have en publicistisk hensigt. Det er derfor uklart, om man, jf. fx rpl.'s videregående ret til at søge aktindsigt, skal godtgøre, at anmodningen er fremsat i et publiceringsmæssigt øjemed. Det vil sige godtgøre, at anmodningen om aktindsigt er fremsat med henblik på at skrive en historie, som påtænkes udgivet.

Lovens buket af journalistrettigheder omfatter rpl. §§ 29c, stk. 1, 30b, stk. 1 (hertil § 968, stk. 2), 32, stk. 3, 41b, stk. 2, nr. 2-3 og 172, stk. 1-2 og stk. 4. Der redegøres i detaljer for bestemmelserne i kapitel 4.

Nævnes kan også de inddragede bestemmelser fra opl.,⁴⁹ som stiller krav om en tilknytning til et nyhedsmedie, eller rettelig til en avis eller et tidsskrift. Dette tilknytningskrav er eksplicit nævnt i opl. § 23, stk. 2's ordlyd, og kan udledes fra motiverne til § 22; det kan udledes fra motiverne til bestemmelsen, at journalisters videregående ret til at citere er forbeholdt gengivelse i aviser og tidsskriftslignende medier.⁵⁰ Men der ses ikke at være taget stilling til, hvad det indebærer af krav til publiceringen, hvilket i dag kan have særlig betydning for de mange nye netmedier. Samlet set er den betydning et publiceringsmæssigt formål tillægges i journalistrettighederne uafklaret og derfor relevant at få belyst.

I belysningen heraf vil det også være relevant at undersøge, hvilken betydning det tillægges, at mediet udkommer regelmæssigt. Fx mener nogle, at et krav for at påberåbe sig dbl. § 3, stk. 8, om persondatabehandling i et journalistisk øjemed, er, at aktiviteten sker i tilknytning til et periodisk medie. Det vil sige et medie, der løbende udkommer. Det er dog omdiskuteret.⁵¹ Derimod fremgår et sådant krav tydeligt af mal. for det i loven nævnte nyhedsformidlende massemedie, der skal drives som en kontinuerlig udgivelsesvirksomhed. Dog er det efter denne lov uklart, hvordan det vurderes, om det nyhedsformidlende massemedie har den fornødne peri-

---

49. Opl. § 23, stk. 2 og § 22

50. Bestemmelserne omtales i detaljer i kapitel 5

51. Jeg kommer nærmere ind på dette i kapitel 2

odiske karakter, når der publiceres på nettet med fortløbende opdateringer i tekst, billede og video. Det samme kan anføres om bestemmelserne i opl., hvor en tilknytning til et nyhedsmedie (avis eller tidsskrift) er påkrævet. Om det forudsætter citering i tilknytning til en regelmæssig udgivelsesvirksomhed, ses der ikke i lov eller motiver at være taget nærmere stilling til. Det vil derfor her også være relevant at få belyst, hvad det betyder for tildelingen af journalistrettighederne, at mediet udkommer periodisk.

4.2.2.2 *Indholdet*

Efterhånden som jeg nåede længere ind i analyserne stod det klart, at der på tværs af de enkelte retsområder kunne ses antydningen af indholdsrelaterede kriterier, der forekom relevante for tildelingen af journalistrettighederne. Disse kriterier har jeg valgt at kalde *offentlig interesse*, *god presseskik* og *redaktionel bearbejdning*, og jeg redegør i det følgende nærmere for deres indhold og relevans.

4.2.2.2.a *Offentlig interesse*

Der er enighed om, at begrebet offentlig interesse ikke omfatter det, som det enkelte individ finder af interesse, men at begrebet dækker over en kollektiv samfundsinteresse. Begrebet bliver herved vanskeligt at fastlægge, fordi det knytter sig til noget abstrakt. Som Søren Sandfeld & Sten Schaumburg-Müller skriver om begrebet offentlig interesse, kan det være “svært at give en brugbar definition af, hvornår noget er af offentlig interesse, men selve kategoriseringen synes ikke at volde særlige vanskeligheder i praksis. Det forekommer umiddelbart indlysende, at spørgsmål om brug af penicillin i slagtedyr og spørgsmålet om, hvordan psykisk syge behandles, er af offentlig interesse”.⁵² I begrebets kerne findes det samfundspolitiske stof,⁵³ som vedrører os alle, fx om uregelmæssigheder i statsadministrationen, statens forvaltning af skattekrone,⁵⁴ eller andre forhold, der kan så tvivl om administrationens integritet.⁵⁵ Det kan også

---

52. Søren Sandfeld & Sten Schaumburg-Müller, *Mediejura for journalister*, 2016, s. 55

53. *Lingens v Austria* (1986), pr. 41, *Oberschlick v Austria* no. 2 (1997), pr. 29, pr. 56, *Colombani v France* (2002), pr. 56

54. *Thoma v Luxembourg* (2001), pr. 58

55. *Ojala v Finland* (2014), pr. 9

vedrøre uregelmæssigheder inden for domstolssystemet,⁵⁶ politiet,⁵⁷ og sundhedssystemet,⁵⁸ eller mangelfuld service på et privathospital,⁵⁹ uansvarlig bankdrift,⁶⁰ korrupsion,⁶¹ aggressiv reklamefremstød for salg af usund mad til unge,⁶² en uetisk medarbejderpolitik⁶³ og skattesnyd.⁶⁴

Problemerne med begrebet, anføres det af Søren Sandfeld & Sten Schaumburg-Müller, ligger snarere i, at der i mange sager ofte er elementer både af offentlig og ikke-offentlig interesse.⁶⁵ En ukendt persons sygdomsforhold har ikke offentlig interesse, men er det landets statsminister, som er syg, kan det være af offentlig interesse. Det kan også have offentlig interesse, hvis en ukendt person er blevet inficeret med en meget sjælden, farlig og smitsom virus, der kan smitte øvrige dele af befolkningen.

Når begrebet offentlig interesse inddrages som et element i belysningen af eventuelle indholdsmæssige krav, skyldes det, at antydningen af et sådant krav ses i flere af de inddragede bestemmelser. Fx er mal. forbeholdt *nyhedsformidlende* massemedier, hvorom det i motiverne nævnes, at mediets indhold skal *hidrøre fra forskellige kilder og handle om forskellige emner*.⁶⁶ Dette er en betingelse, for at mediet kan anses for at være nyhedsformidlende. Det er på den ene side uklart, hvad det betyder, men det forekommer på den anden side at være et krav til det publiceredes offentlige interesse. En offentlig interesse-vurdering forekommer også påkrævet i relation til dbl. § 3, stk. 8. I hvert fald ifølge den retsvidenskabelige litteratur herhjemme, som er enige om, at bestemmelsen, der gælder for aktiviteter med et “journalistisk øjemed”, må være forbeholdt aktiviteter af en vis *offentlig interesse*. Dog er argumenterne herfor ikke overbevisende.⁶⁷ Nævnes kan også opl.’s § 23, stk. 2, hvorefter det er et krav (for det, som bestemmelsen giver lov til – billedgengivelse), at den billedlige gengivelse

---

56. *Morice v France* (2015), pr. 128

57. *Thorgeirson v Iceland* (1992), pr. 67 smh. pr. 65

58. *Selisto v Finland* (2004), pr. 51

59. *Mamére v France* (2006), pr. 20. Se også *Bergens Tidende v Norway* (2000), pr. 52

60. *Verlags Gmbh v Austria no. 3* (2012), pr. 34-35, 40

61. *Colaço Mestre v Portugal* (2007), pr. 27-28

62. *Morris v the United Kingdom* (2005), pr. 88

63. *Ibid*, pr. 88

64. *Verlagsgruppe News v Austria no. 2* (2006), pr. 36

65. Søren Sandfeld & Sten Schaumburg-Müller, *Mediejura for journalister*, 2016, s. 55

66. Dette vil der blive redegjort for i detaljer i kapitel 3, der handler om mal.

67. Mere herom i kapitel 2, der handler om dbl.

bringes som led i en omtale af en *dagsbegivenhed*. Det indebærer i praksis et krav om noget *ekstraordinært af nyhedsinteresse*. Men hvad det nærmere vil sige, findes der ikke et klart svar på. Derfor er det relevant at søge belyst, i hvilket omfang de inddragede bestemmelser stiller krav om offentlig interesse, og i bekræftende fald søge fastlagt, hvad dette nærmere indebærer.

4.2.2.2.b God presseskik

Som et muligt indholdsmæssigt krav er det også fundet relevant at inddrage principperne for god presseskik. Principperne er kodificeret i mal. § 34 og nedskrevet i reglerne for god presseskik (presseskikbestemmelserne). Presseskikbestemmelserne stiller forskellige krav til mediernes indhold, som fx at oplysninger, der kan være skadelige for nogen, skal efterprøves i særlig grad, inden de bringes, først og fremmest ved forelæggelse for den pågældende.⁶⁸

I presseskikbestemmelsernes indledende betragtninger er det nævnt, at “sikringen af ytringsfriheden i Danmark står i nøje forbindelse med mediernes frie adgang til at indsamle informationer og nyheder og til at offentliggøre dem så korrekt som muligt. Den frie kommentar er en forudsætning for ytringsfriheden. Men med ytringsfrihedens muligheder for ubegrænset formidling, bør medierne også tage hensyn til den enkelte borgers krav på respekt for den personlige integritet og privatlivets fred og til behovet for beskyttelse mod ubeføjet krænkelse. Medierne bør stille synlig og klar vejledning om, hvorledes der kan klages over mediernes indhold og handlemåde, til rådgighed ... Reglerne omfatter det redaktionelle stof, som offentliggøres i medierne og redigerede debatindlæg”.

I den retsvidenskabelige litteratur antages det, at presseskikprincipperne kan være relevante for, om dbl. § 3, stk. 8, som er en fritagelse for aktiviteter med et “journalistisk øjemed”, finder anvendelse. Lov og motiver nævner ikke noget herom, og synspunktet forekommer i det lys kontroversielt, om end det møder bred opbakning i litteraturen. Presseskikprincipperne nævnes derimod i motiverne til opl., i en omtale af opl. § 22 og opl. § 23, stk. 2, men kun omtalt ganske kort, og det er i dag uklart, hvilken betyd-

---

68. Presseskikbestemmelse pkt. A3

ning de tillægges. Det vil derfor være relevant at få belyst, hvilken betydning presseskikprincipperne har for at påberåbe sig journalistrettighederne, ikke kun i forhold til dbl. og opl., men for alle de fire retsområder, fremstillingen tager under behandling.

4.2.2.2.c Redaktionel bearbejdning

I belysningen af de indholdsmæssige betingelser for tildelingen af journalistrettighederne er det også fundet relevant at undersøge, i hvilket omfang journalistrettighederne stiller krav om en redaktionel bearbejdning af indholdet. Ifølge dbl. § 3, stk. 4 finder databeskyttelsesloven ikke anvendelse for den journalistiske behandling af personoplysninger, når denne sker i *redaktionelle* informationsdatabaser som led i det redaktionelle arbejde. Men der ses ikke i lov, motiver eller praksis at være taget stilling til, hvad det egentlig betyder. Men det viser dog antydningen af et krav om redaktionel bearbejdning. Det samme kan anføres om journalistrettighederne i rpl., der er forbeholdt *redaktionelle* medarbejdere, og hvor det særligt om aktindsigtsbestemmelserne nævnes, at anmodningen om indsigt skal fremsættes som led i det *redaktionelle arbejde*.⁶⁹ Der er mig bekendt ikke taget stilling til, hvad det konkret indebærer at arbejde redaktionelt. Tilsvarende synes et krav om redigering at tone frem for journalistrettighederne i opl. Det følger af et par domstolsafgørelser, hvor ophavsretten findes krænket under henvisning til, at citeringen ikke er sket som led i et selvstændigt journalistisk arbejde.⁷⁰ Det fremgår mere eksplicit af motiverne til mal., at der her antages at gælde et krav om redigering af det i mediet udgivende stof, men derimod ikke noget om, hvordan denne forudsætning appliceres på hjemmesider, hvor brugerne selv kan skrive indlæg og opdatere med billeder og andet, side om side med mediets stof?

4.2.2.3 Mediet

Mediet repræsenterer det tredje og sidste kriterium, jeg så tone frem, da jeg begyndte at undersøge retsområderne. Betegnelsen *medie* anvendes her om den, der kan få tildelt journalistrettighederne, det vil sige retssubjektet. I relation til dbl. vil mediet således være den, som behandler personoplysninger i et journalistisk øjemed, mens det i mal. er dem, der dri-

---

69. Rpl. § 41b, stk. 2, nr. 2-3

70. Nærmere herom i kapitel 5 om opl.

ver det i lovens § 1 nævnte *nyhedsformidlende massemedie*. I rpl.'s bestemmelser er det de i teksten nævnte *redaktører og redaktionelle medarbejdere*, og i opl. vil det være den person, som gengiver dele af et ophavsretligt beskyttet værk.

Der er i dag ikke klarhed om, hvorvidt journalistrettighederne fortolkes konservativt med krav om, at man skal arbejde professionelt som journalist, enten som ansat i en medievirksomhed eller selvstændigt erhvervsdrivende, eller liberalt og inkluderende med plads til nye medietyper, som fx blogmedierne. Journalistrettighederne i rpl. gælder ifølge motiverne kun personer, der *arbejder* som redaktører eller redaktionelle medarbejdere, og arbejdskravet skal man, jf. motiverne, kunne godtgøre ved at fremvise et arbejdspladsidentitetskort. Mal. gælder kun for de medier, som har en ejer (i loven kaldet *udgiveren*) og en ansvarshavende redaktør. I motiverne står der, at udgiveren sædvanligvis vil være en juridisk person. Dog har jeg set antydningen af kriterier, der understøtter den liberale og inkluderende fortolkning. Det vil sige den fortolkning, hvor der ikke stilles krav om, at mediet skal drives i erhverv. Denne iagttagelse gør det relevant at søge det nærmere belyst, hvorvidt journalistrettighederne kan påberåbes af alle dem, der ikke driver et medie i erhverv. Derfor er kriteriet *mediet* relevant at inddrage.

4.2.2.4 *Sammenfatning*

Fremstillingens vertikale analyser er inddelt efter de ovenfor nævnte iagttagede tre kriterier: krav til publiceringen, krav til indholdet og krav til mediet. *Krav til publiceringen* handler om at få belyst journalistrettighedernes krav til den udadrettede formidlingsaktivitet. *Krav til indholdet* er en belysning af journalistrettighedernes krav til det publicerede stofs offentlige interesse, konformitet med presseskikprincipperne og redaktionelle bearbejdelse. *Krav til mediet* belyser, hvorvidt journalistrettighederne kan påberåbes af alle, herunder bloggere, der driver eget medie uden for erhverv.

4.2.3. **Horisontale analyser af journalistrettigheder**

I tillæg til det ovenfor beskrevne, vil jeg også undersøge, om de kriterier, der i del 2 er fundet centrale for tildelingen af journalistrettighederne, er de samme på tværs af retsområderne. Dog vil det her ikke kun være interessant at få belyst de rettighedsbestemmelser, som indeholder kriterier af

samme karakter, men også hvor, der er forskelle, og søge baggrunden for sådanne eventuelle forskelle på tværs af bestemmelserne belyst. Denne del af analysen bygger på overvejelser om retsområdets kohærens, med det formål at belyse eventuelle sammenhænge mellem de inddragede journalistrettigheder.

4.3. Den teoretiske metode (retsdogmatikken)

I forrige afsnit blev der redegjort for den praktiske metode (tilgangen). I det følgende vil der blive redegjort for fremstillingens teoretiske metode.

4.3.1. Den retsdogmatiske metode

Fremstillingens teoretiske fundament er den retsdogmatiske metode, der, med Peter Blumes ord, er “stifinderen frem til gældende ret og den metode, som jurister benytter for at finde frem til dette mål”.⁷¹ Men metoden i sig selv er tom, idet den bruges til at fortolke *retskilderne* med. Metoden er tom i den forstand, at den ikke er en retskilde, men billedlig talt mosaikken, hvorigennem retskilderne meningsfuldt kan betragtes, fortolkes og niveauinddeles (trinfølgen).

Når man vil bruge denne metode, må man derfor også gøre sig nogle overvejelser om, hvad der forstås med en retskilde. Jeg anvender samme retskildeforståelse som Henrik Udsen, i hans disputats om informationsretlige grundsætninger, hvor begrebet omfatter de “kilder, der selvstændigt kan skabe hjemmel for en retlig afgørelse”.⁷² Lone Hansen & Erik Werlauff med samme retskildeforståelse: “regler og ... principper, der udgør grundlaget for at fastslå retsstillingen i en given situation”.⁷³ I det følgende redegøres der nærmere for fremstillingens centrale retskilder, først for nationale retskilder, herefter for relevante konventioner, forordninger og direktiver og sidst for fremmedretlige og litterære kilder.

---

71. Peter Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 2016, s. 171

72. Henrik Udsen, *De informationsretlige grundsætninger*, 2009, s. 76

73. Lone Hansen & Erik Werlauff, *Den juridiske metode*, 2016, s. 107